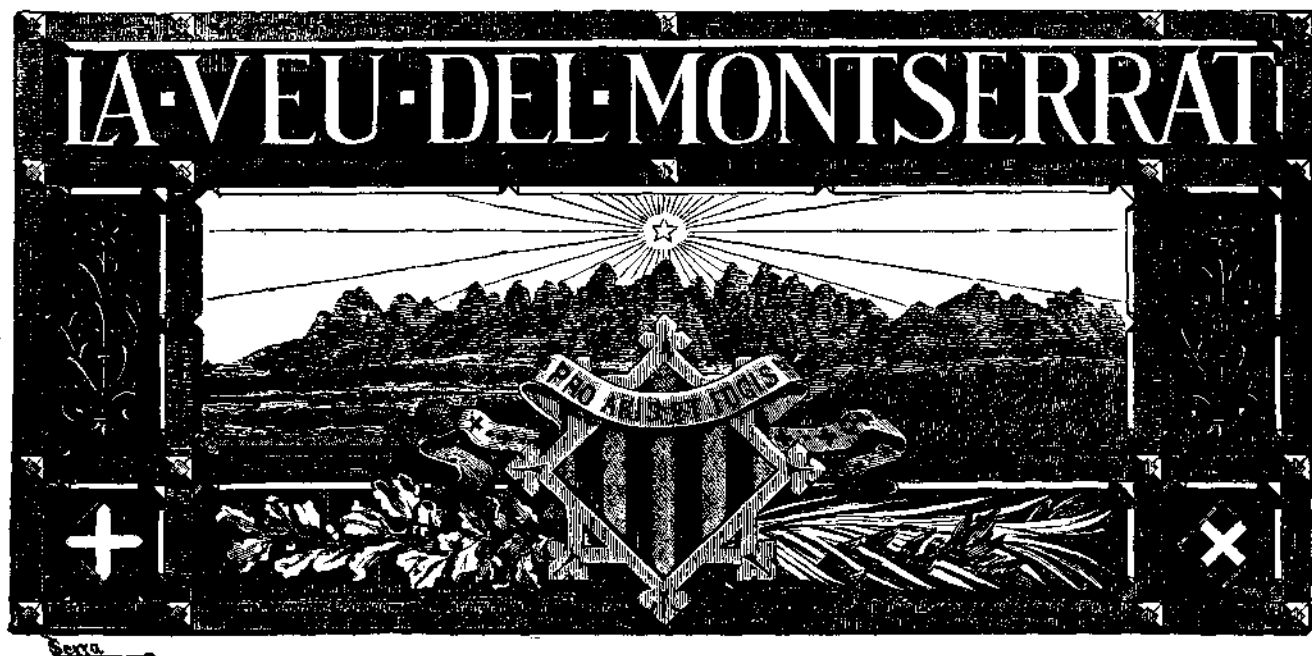

SETMANARI POPULAR DE CATALUNYA.

LLIBERALISME. (')

XV.

Suficientment tenim ja indicat en anteriors articles que l'home camina á la consecució de un be que no pot realisar ab la sola ajuda de las sevas facultats naturals. Son enteniment que's nodrex de veritats finitas y relatives, úniques que pot abraçar sobre la terra, aspira á enténdrer, y, com tenim ja dit, enténdrer immediatament, la Veritat primera, absoluta é infinita. En conseqüència, sa voluntat no roman satisfeta y no s'aquieta en la possessió de cap ésser limitat, constantment agullonada pe'l amor del Be summo, qual bellesa y perfeccions maravellosas predica tota criatura, sense, empero, que ninguna, ni totas ellas juntas, ni de lluny pugan sisquera imitarlas formalment. Si, donchs, l'home no ha d'ésser en aquest mon víctima innocent d'il·lusió cruelíssima; si aquesta veu exida del fons del cor, que en moments de solitud ben clar á tothom revela l'existència d'una altra vida, hont l'intel·ligència ha de trobar son objecte, oviat, com entre somnis, entre mitj de la tenebrosa boyra que tapa al enginy ciat los darrers termes del espay fins ahont arriba sa mirada, no ha d'ésser pe'l viador un estigma d'escarni; un jorn ha de venir en que sas facultats logren la consecució de llur fi; y si aquest, per rahó de la seva excelsitut, es desproporcionat á la potencia de que gosan, Aquell que 'ls ha donat

aytal tendència y necessaria inclinació á dirigir-se envers ell, confortantlas ab auxilis especials, farà que sobrenaturalment pugan atén-ye'l.

Negar aquesta conseqüència fora fer del home una criatura d'inferior categoria á las altres obras sortidas de las mans de Deu, totas las quals arriban al terme d'aquella perfecció, qual *apetició natural*, com deyan los escolástichs, declara un moviment universal y necessari de sos principis essencials cap á la realisació d'aquell particular be que constituhex lo complement de la llur naturalesa. Si, donchs, aquesta en la criatura racional no pot per sí sola cumplir sa propia, y, podríam afegirhi, *innata apetició*, que, com tantas voltas hem dit, no es altra que la *aprehensió* intuitiva per part del enteniment de la primera Veritat, y, en conseqüència, la possessió per part de la voluntat d'un Be puríssim y sens macula —Bé summo—llegítimament s'en deduhex que la divina Providencia li facilitarà per via sobrenatural los medis, á fi de que puga conéxer y amar y delitarse en l'adequat objecte dels seus constants desitjs.

Y efectivament l'altre dia mostravam que, pera donarli la Gracia, que, ab totas sas conseqüències, constituhex aytal medi d'alçar la humana feblesa fins á la possessió de Deu, se digná son Fill unigénit devallar del cel, subjectantse, en forma humana, á ésser l'objecte del flagell de la Justicia divina contra l'humanitat pecadora. Vejam ara de quina manera aquesta Gracia ajuda l'home, exaltant la seva naturalesa sobre la condició de criatura limitada, pera ferla capaç de participar de la matexa felicitat de Deu, mitjantsant lo cone-

(') Véja's lo número 6 del 10 de Febrer d'aquest any.

xement y gotx de la substancia divina.

L'angélich Doctor Sant Tomás, en la seva obra titulada: «Questions disputadas» (quest. IV, art. X, de Spirit. creat.), ensèmps que'ns confirma, ab gran profunditat de concepte, alguna de las veritats que acabam de recordar, fa patent á tot esperit reflexiu lo modo ab que la Gracia influhex y perfecciona la naturalesa racional del home. Traduhirém per ço, tant fidelment com sapiam, los punts mes capdals del esmentat passatge.

«S'ha de considerar que'l be del home es doble; un que es proporcionat á la seva naturalesa, altre, empero, que excedex la facultat de la seva naturalesa. La rahó d'axó está en que es necessari que tot ésser passiu rebia las perfeccions de part del agent de varias maneres, segons varie la virtut del agent. Axís veiem que las perfeccions y formas que son causadas per l'acció d'un agent natural may excedexen la capacitat natural del qui las reb, perque una virtut activa natural es sempre proporcionada á una potencia passiva natural. Mes las perfeccions y formas que provenen d'un agent sobrenatural de virtut infinita, com es Deu, excedexen la capacitat de la naturalesa que las reb; per consegüent, l'ànima racional, que es causada immediatament per Deu, excedex la capacitat de la materia que li correspon, de manera que la materia corporal no pot totalment compèndrerla é inclóurerla, sino que resta sempre alguna virtut y operació seva que res te de comú ab la materia corporal; lo que no esdevé ab cap de las altrás formas que son causadas per agents naturals. Mes axís com la seva primera perfecció, que es l'ànima, la reb l'home de l'acció de Deu, també la seva darrera perfecció, que es la perfecta felicitat humana, *inmediatament la te de Deu*, y en ell descansa, lo que's veu patent ab lo fet de que lo natural desitj del home en ningú mes se pot aquietar sino en sol Deu. Perque es *innat* al home que dels efectes ab son desitj se moga á inquirir las causas, ni aquest desitj descansa fins arribar á la primera causa, que es Deu. Es necessari, donchs, que, axís com la primera perfecció del home, que es l'ànima racional, excedex la facultat (capacitat) de la materia corporal, axís l'última perfecció á que l'home pot arribar, que es la benaventurança en la vida eterna, excedesca la capacitat de tota l'humana naturalesa. Y ja que todas las cosas s'ordenan al seu fi per medi d'alguna operació, y tot lo que s'ordena á algun fi es menester que de alguna manera sia proporcionat á aquell fi hont s'ordena; es necessari que hi haja algunas perfeccions del home, mitjant, tant las quals s'ordena al seu fi sobrenatural, que excedescan la capacitat dels principis naturals del home. Axó, empero, es impossible, á menys de

que sobre 'ls principis naturals s'infundescan al home per Deu alguns sobrenaturals principis de las sevas operacions. Mes los principis naturals de las operacions son l'essència de l'ànima y las sevas potencies, ço es l'enteniment y la voluntat, que son los principis de las operacions del home per rahó de tal..... Deu, per consegüent, infundex al home, pera obrar las accions ordenadas al fi de la vida eterna; en primer lloch *la Gracia*, per la qual *te l'ànima un cert especial ésser*, y après *la fe, l'esperança y la caritat*, á fi de que per la fe l'enteniment quede il·luminat pera'l conexement d'algunes cosas sobrenaturals, que en aytal orde significan lo matex que 'ls principis coneguts naturalment en l'orde de las operacions connaturals, empero, per l'esperança y caritat pren la voluntat una certa inclinació á aquell be sobrenatural, al qual la voluntat humana per natural inclinació no está suficientment ordenada.....»

Fins aquí l'angélich Doctor d'Aquino. Jutjam impossible en menys ratllas donar idea mes clara y filosófica, axís de la dignitat humana, *ordenada* á la consecució—mitjant—*operacions*, que, si be sobrenaturals, podem nomenar propias del home—d'un fi tant adequat á la naturalesa racional, com y també millor explicar lo que podríam fins nomenar llegítimitat metafísica del procehiment ab que Deu du á las criaturas intel·ligents, que sobre la terra han viscut segons rahó y ley divina, á rébrer en l'altra vida l'inmortal garlanda que corona'l mérit de la virtut. Altres textos te en sas may prou estudiadas obras, que demostran la necessitat de la Gracia; y fins lo be que s'ajusta y acomoda l'*ésser especial* que al home comunica ab los principis que forman son ésser natural. Mes preferim fixar l'atenció en lo precedent, que, tal volta millor que 'ls altres, dona la clau fonamental y mestra d'una veritat que haurém de tocar en lo decurs d'aquest treball; ço es que es molt difícil afiturar y determinar en quin punt finex la jurisdicció de la naturalesa y hont comensa la Gracia á obrar. Per altra part, per poch versada que sia una persona en lo llenguatge d'aquella escola hont lo famós dominico s'havia educat desde la seva juvenesa, y que llavors dominava sens émul, podrá sens esforç ferse cárrech del concepte que la *Gracia* representa pe'l Cristianisme ortodoxo; pus que, si dexam á part qualque vocable técnich, que ara també va perdent cada dia un punt del regust *bárbaro*, ab lo moviment restaurador de l'antiga Escolástica, en lo troç que'ns hem pres la pena de traduhir s'hi observa mes semblança que en altres, que hauríam pogut elegir, ab lo método y estil que te la ciencia moderna pera tractar tant difícultosas materias.

Procurarém en lo prop vinent article, tenint en compte lo que acabam de copiar de Sant Tomás d'Aquino, analisar un poquet mes las ideas que forman ara com ara nostre tema especial en nostre discórrer sobre 'l *Lliberalisme*.

Tal volta no tothom compren la relació que ab la llibertat, políticament entesa, servan aquestas, per molts sens dubte estranyas, reflexions. Mes endevant haurém de ferho p'ent y pràctich, á fi de que rahonablement ningú puga fe'ns retrets de have'ns distret de nostre assumpto, parlant de cosas, que, si interessan als teòlechs, molt poch preocupan als liberals ni á alguns tampoch dels que 'ls contradiuhen.—P.

CARTAS ROMANAS.

Roma, 25 de Febrer de 1883.

Ma carta d'avuy farà á mos estimats lectors l'efecte d'un exémple dels que, ab tan profit del poble cristiá, se solen llegir en lo Mes de Maria. Vaig á contarvos un fet que si 'l relatés ab tots sos detalls preciosos y edificants, potser algú m' diria que escrich un capítol de novela. No podré fer més que indicacions, puix me veda ser més explícit la obligació del secret; però ellas bastarán de segur per commoure dolçament lo cor de mos lectors, com á mi m' ha commogut profundament l'acte de que he tingut lo consol avuy mateix de ser testimoni.

Escrich casi ab la ma tremolant y ab lo cor palpitant d'emoció, y tot impregnat d'unció suavíssima, perque he assistit á un d'exos hermosos triunfos de la divina gracia, á la infusió del Sant Esperit sobre un' ànima que quinze dias há estava fora del remat de Cristo, y avuy, engalanada ab lo vestit nupcial, ha donat una estreta abressada al estimat Espòs. ¡Y quina abressada! Jo m' he sentit refer, jo he sentit refermar-se la mia fe, veyent lluhir l'oli sant de la Confirmació sobre 'l front puríssim d'una fervorosa neófito que demá, si fos menester, donaria la sanch de sas venas per Jesucrist. ¡Li ha costat tant á la pobreta, li ha costat ja tanta sanch de son cor, en los debats de una prolongada lluyta, la fe que acaba de jurar devant de Jesús Sagramentat! Deu se la havia triada, y la havia cridada de bon'hora; però avans d'arribar al instant felis, al moment inspirat, ¡quins martyris secrets no ha suferit, per espay de més de vint anys, aqueixa donzella que ha tingut l'heroisme del desitx, y potser demá haurá de tenir lo heroisme de la fidelitat!

Es filla la senyoreta X... (puix ni 'l nom seria prudent revelar) de una familia luterana d'un dels Estats del Nort d'Europa. Tant com noble la sanch que li donaren sos pares, era saturada d'heretjia y d'odi al Catholicisme. Per molts catòlichs seria difícil formar-se concepte de lo que es l'odi de certs protestants, avesats com estem á veure en molts cortesas apariencias de respecte y tolerancia. La noya, ja desde sa infancia se senti, sense saber com, secretament impulsada al Catholicisme, del qual no tenia més que nocions desfavorables. A pesar de lo que sentia dirne á casa, quan la cambrera l'acompanyava á passeig, al passar per devant d'una de las pocas iglesias catòlicas que hi ha en sa ciutat natal, se hi sentia misteriosament atrau y no po-

rava fins que havia lograt entrarhi. Fins que tingué deu anys, sos pares ho prengueren per una raresa de criatura entremaliada; però més tart, aqueixa persistencia sempre crexent, despertá las sospilas del pare, que li prohibí rodonament lo posar un peu á cap temple catòlich, y molt més lo voler-se enterar de las supersticions dels papistas. Y aquí comensá un período de lluyta interna y externa, quals epissodis, si 'ls pogués contar, avergonyirían á molts catòlichs que tant fàcilment, per un respecte humá, amagan sa creencia. La noya se sentia cada vegada més fortament cridada, y 'l mateix odi tenág de son pare,—puix quedá sense mare al entrar en la joventut—era per ella major estimul y fins un argument á favor de la Iglesia catòlica.

A pesar de la vigilancia, ella pogué fer-se ab alguns llibres de controversia; y dotada d'un talent viu y penetrant, soleta, sens auxili de ningú, comensá á bastir, per dirho axis, l'edifici racional de la fe, fent-se á sí mateixa lo *pro* y 'l *contra* ab una perseverancia admirable. Era l'únich objecte de sos pensaments, l'únich fi de sas aspiracions, la tarea única de sa vida, trobar la veritat, cercar lo verdader y únich camí de la salvació. Tot lo demás li era indiferent; los divertiments propis d'una joventut florida y fàcils de conseguir desde una posició social ventajosa, á ella l'enujavan; ni per dexar reposar son esperit lográ may poder llegir un quart seguit una novela. Sentia una repugnancia invencible per exas produccions de la moderna literatura, que fan malbé tants cors en la primavera de la vida, y que en son país corren molt en mans de la classe aristocrática. Tenta tots los senyals d'una especialíssima predestinació; y 'l desitx cada dia més ardent d'entrar en perfecta possessió de la veritat, la feya sospirar y sufrir. Avuy mateix, en mitx de la irradiació, del resplandor de sa cara transformada per lo goig sobreabundant de son esperit, encara s'hi veyan las marcas d'una lluyta tant ruda cem varonilment suportada.

Deu li ha premiat la fe, viva com la de la Cananea; y li ha obert lo camí de la conversió. Son pare, ocupat en los negocis d'Estat, ha emprés un llarch viatge á remots paísos; y ans de marxar li doná permís perque, junt ab un'altra persona de la familia, fes una excursió per Italia. Açò ha sigut obrirli 'l cel, y d'Italia la venturosa noya no 'n veyá més que un punt, que per ella ho significava tot, ho valia tot: Roma!

Roma! quan hi van arribant las collas de gent del Nort per veure aquest cel que es del color dels seus ulls; per sentir l'olor de las primeras flors, y satisfacer sa curiositat may saciada; hi arribava la senyoreta X... batentli 'l cor de santa impaciencia, no pensant més que en l'hora tant esperada y soniada de rebre 'l doll de la gracia santificant, de ampararse á la falda de la Mare, la Santa Iglesia.

No pensava en res més, ni volia res més: per ella 'ls grans monuments antichs y moderns de Roma no eran sinó com las pedras miliarias que 'l viatger fa no més que mirar á la vora del camí. La seva anima viatgera per las regions del infinit, en busca de la veritat suprema y salvadora, sentia més impetuosa sa volada, quant més aprop se veyá del terme de son fatigós y llarch viatge. Però tant bon punt hagué posat peu á terra en la Ciutat Eterna, se'n aná sens demora á trucar á la porta que está de bat á bat oberta per tot home de bona voluntat.

Voluntat més bona y vocació més probada que la seva no podia donarse; la docilitat, absoluta; lo desitx, vehement; y per altra part una intel·ligencia suficientment instruhida dels misteris, y de la moral de la Religió, que ja era sempre de son cor, avans de haverne pogut tastar las celestials delicias. En sa cara hi porta

voluntat que va de dret al fi; avuy quan, després de la Confirmació, sa padrina li ha cenyit lo front ab la blanca cinta, m'ha fet l'efecte d'un brau soldat, que se ceneix la corona de la victòria, després d'haver conquistat palm á palm la fortalesa.

Mes, no obstant, la prudencia aconsellá alguns dias de preparació, per lo conexement de las prácticas; y jutjantse válit lo baptisme rebut del ministre de la secta, feu la abjuració y rebé la absolució plena que en tals cassos se dona, quedant ja desde'l moment agregada al gremi de la Iglesia Catòlica, Apostòlica, Romana.

Y tot açò d'amagat de la persona que l'acompanya que ni somia en que, ni la noya, ni ningú de la familia puga may abandonar la secta; com d'amagat, y acompanyada sols d'una senyora que li ha fet de padrina, se'n ha vingut avuy, á l'hora en que un sol brillant besava ab raig amorós las cent cúpulas de Roma, á una benehida capella d'un convent fora dels murs de la ciutat, hont la esperava l'Arquebisbe que devia confirmarla y donarli la sagrada Comunió.

Jo casi renunciaria á descriure l'acte, perque es impossible traduir en paraulas emocions tan sublimes. Lo venerable Prelat li ha fet avans de la confirmació una breu y fervorosa plática, y 'ls dos sacerdots que lo assistiam hem resat lo *Veni Creator*. Ella de genolls als peus del Arquebisbe y á son costat la padrina que li ha posat la ma dreta á l'espatlla, ab las mans plegadetas, la mirada ficsa y com absorta en superior contemplació, ha anat seguint la cerimonia ab serena tranquil·litat. Sas faccions han pres una especie d'immobilitat, y se li veyia que estava avesada á dominarse á si mateixa y á fer estar quiet lo cor. Mes quan lo Prelat, apartant delicadament lo floquet de sos cabells rossos, ha escampat demunt de son front l'unció sagrada del Crisma, aquella fesomia s'es tant trasmutada, tal ha sigut la commoció que m'he cregut véurela torce'l coll y caure defallida. No semblava la mateixa; en sa mirada que ha pres una vaguedat indefinible, s'hi llegia tot un món de recorts y d'esperanças; semblava com que hi reverberés la llum d'un nou sol que s'alçava flamejant en lo horisó seré de aquella ànima purificada. Era la llum soberana del Sant Esperit que s'acabava d'ensenyorir de aquella predilecta criatura.

Ella ha reprès desseguit sa serenitat; y al dirli que d'aquí endavant á més del bonich nom que sos pares li posaren, se anomenaria ab lo més hermós encara de Maria, una rialla angèlica s'ha dibuxat en sos llabis è il·luminat tot lo seu semblant. No era pas poètica fantasia lo pensar que en aquell moment la Verge Santíssima donava á sa nova filla un bes invisible y la més carinyosa de sas maternals abraçadas. La padrina li ha cenyit lo front ab una cinta blanca de moaré, que m'ha fet recordar de la cinta que allà en ma casa guardo com una reliquia del jorn felís de la mia ordenació sacerdotal; y alashoras lo novell soldat de Cristo ha fet la estrena de sas armas, recitant devotament lo *Credo*—y tots li hem fet chor,—lo *Pare Nostre* y la *Ave Maria*.

Agenollada sempre, y en profunda oració recullida, ha obit la Santa Missa; y en arribant l'instant diíxos, que será sens dupte'l més gran de sa vida, s'ha acostat al altar per fer sa primera Comunió. Lo Sr. Arquebisbe li ha dirigit una breu exhortació; li ha encomanat que en aquell moment se recordés de son pare y de sa germana, que pregués per sa conversió; que no s'oblidés que al Vaticà hi tenia un altre pare, que pregués per la Iglesia tant perseguida; y 'l bon Jesús ha entrat personalment á pendre possessió de aquell cor pur que per Ell tant temps há suspirava; á donar forsa á aquella ànima que qui sab los combats que se li esperan; á regar ab sa mateixa Sanch la divina llevor de la vida eterna. Oh! quins moments de inefable consoli! Mos

lectors endevinarán facilment l'alegría de aqueixa venturosa noya, y alabarán á Deu per sas infinitas misericordias; y més l'alabarian encara si'ls pogués contar algunas circunstancias de aqueixa conversió, que casi conversió no's pot dir, perque la bona Maria no havia tingut may lo cor á la secta, y ab lo primer ús de rahó brotaren ja maravellosament en son esperit aspiracions envers la Religió verdadera.

Ella marxa dintre pochs dias de Roma; y segur que may més la sort nos portará á trobarnos en lo camí de la vida; més no se'm ha d'esborrar may de la memoria la matinada del terç diumenge de Quaresma; y ella recordará eternament aqueixa Dominica en que va sentir tan fonament la veritat de las paraulas que hem dit avuy mateix á la Missa: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*. Fins la naturalesa semblava volerse unir á las magnificencias de la gracia triumfant, sentintse en la resplandent atmósfera los primers alens de perfumada primavera.

Y ara mos estimats lectors, si 'ls ha plagut fer espiritual conexas ab esta nova germana en Cristo, fassen per ella una fervorosa pregaria; puix está en situació y té condicions de caràcter per fer molt be en son país, y portar á altrás ànimas per los camins que ella ha seguit ab tanta fidelitat com heroica perseverancia. Y si sabessen lo que li ha costat ferse catòlica y lo que tal vegada va á costarli, no li planyerian certament la caritat d'una *Ave Maria*....

JAUME COLLELL, Pbre.

Secció Literaria.

A UNA MARE MORTA.

Si al fill tornasses veure, ¡pobre mare!
Plorarias de gotx;
Ja es més grandet, mes no 'l veurias are,
Com ans, tan fresch y rotx.

Ses galtes han perdut los colors tendres,
Flor mística es son front;
De ton amor no ha sapigut despendre's,
Anyora 'ls teus patons.

La pobre criatura engelosida
No vol aná ab ningú;
Quan la pren en sa falda amant la dida
Més que may pensa ab tú.

Si ab altres nins rialloset ne jugue,
La mare 'ls sent cridar,
Y 'l mesquinet no té qui 'l plor li aixugue,
Quan elis lo fan plorar.

Pensant ab tu, ne plora nit y dia,
Cobejant ton amor;
Y, á la nit, com si 't ves, quan ne somia,
Te parla carinyós.....

Vespre y matí per tú prega á l'Esglesia,
¡Dolç angelet de Deu!
Pe'l *pare nostre*, que per t'arma resia,
Demánali sens greu;

Que un àngel á ton fill volgut envie,
Pus de migrança's fon,
Poriantel á ta dolça companyia,
Trayentlo prest d'eix mon.

FRANCESCH MASFERRER.

CADENETA.¹

L'home quan naix á la vida
es una pàgina en blanch;
les paraules que s'hi escriuhen
son ò llum ò tempestat.

Los goigs de la vida humana
valen certament ben poch;
millor qu'ells es l'esperança,
millor qu'ells es lo recort.

Aqueix cor que al mon té l'home
may se deu podè' endolcir,
puix lo plant que pels ulls vessa
sempre amarch está sortint.

Per nostres sabiduries
es boig qui té vanitat,
no sabent avuy encara
si arrivarem á demà.

Quán son més pures les coses
jo en les montanyes ho veig;
sòls eternament son blanques
les que están més prop del cel.

Son dos rius cor y conciencia
que s'han d'unir en un sol;
l'aygua del un sempre es clara,
no ho es sempre la del cor.

Quan la confluencia arriba
y en un van á marxá' abdós,
fins que'l cor té l'aygua clara
la conciencia no la vol.

Nostres accions en la vida
com en un cel vaig vehentles;
les males accions son núvols,
les accions bones estrelles.

Quan lo sol mor dalt la serra,
ho deixa tot emporprat;
quan un just fuig de la terra
ho deixa tot perfumat.

La set que sent nostra boca
las fonts la van assaciant;
la set d'amor de nostra ànima
sòls Déu la podrà acabar.

Sol dir la gent de montanya,
quan seré está 'l cel y pur,
que'ls núvols pera la terra
son á buscá' aygua molt lluny.

Aixís quan, serena l'ànima,
nostra vida 'l goig s'endú,
los núvols de la desdita
son á buscá' aygua pels ulls.

LLUÍS B. NADAL.

Crónica Religiosa.

Lo jubileu de Lourdes.

L'anunci d'aquest jubileu s'ha rebut per totes parts ab viva alegria. Se preparan romerias en Italia, Espanya, Belgica è Inglaterra, á més de las móltas que hi anirán de França. La Comunitat de Lourdes treballa per que las romerias se fassan aviat, á fi de que no dificulte 'l viatge pels ferro-carrils la gran gentada que acut á las estacions de banys dels Pirineus desde'l mes de juny. Aquesta circumstancia ha retardat y fins privat algunas peregrinacions en anys anteriors, puix las empresas de vias férreas no poden fer bé las combinacions.

Lo jubileu s'obrí 'l diumenge, dia 18, aniversari de la primera aparició. Las festas principals se celebrarán lo dia 2 d'abril y 'l 16 de juliol, festa de la Mare de Déu del Carme: aquesta última festa durará tres dias.

La Santa Sede y Alemanyà.

Los periódichs estrangers han publicat aquets dias las dúas derreras cartas que 'l Papa ha escrit al Emperador Guillem. Lo curt espay de que disposam no 'ns permet insertarlas senceras com desitjariam, però 'ls nostres lectors se farán cárrech d'ellas per un senzill extret.

En la primera, que porta la data del 3 de desembre, dona S. S. las gracias al Emperador per haver manifestat en l'obertura del *Landtag* que sentia una coral satisfacció en renuar las relacions ab la Sede Romana. Los nobles sentiments del Emperador havian despertat en lo Pontífice la confiança de veure retornadas la tranquil·litat á las conciencias y la pau religiosa al poble; lo restabliment de las relacions diplomáticas y l'interés que ha manifestat l'Emperador per un arreglo han augmentat aqueixa confiança. S. M. I. y R. sab per son bon sentit y llarga experiencia quant influeix l'observancia dels debers religiosos en los ciutadans pera que sian bons súbdits, sobre tot ara que la societat está minada per la súa base. Per aquí tracta l'Església Catòlica de conduhir als hòmens; ella té 'l valor y la força preciosa d'insinuar y propagar per tot arreu eixas salvadoras ideas. Ademés sempre fou lo desitx de la Santa Sede veure á l'Església mostrar la súa virtut devant dels pobles y dels governs y estrènyer ab aquets tractes de amistat y de pau.

Los imperiosos debers del ministeri apostòlich, ple de responsabilitat devant de Déu y dels hòmens, obligan á la Santa Sede á demanar que la nova legislació eclesiástica de Prusia sia endolcida y esmenada, y lo Emperador voldrá reconèixer que ho demana ensemps pel interés de la pau, que no será may real y duradera si no's basa en sólits fonaments. Aquesta pacificació, que satisfará un dels més ardents desitxs de la Santa Sede, estrenyerá los vincles dels súbdits catòlics del Emperador ab lo trono y será sens dubte la més bella y preciosa corona del llarch y gloriós regnat de S. M. I. y R.

*
**

La segona de las esmentadas cartas porta la fetxa de 30 de janer y es contestació á la que l'Emperador escriptu al Papa en lo mes de desembre, la qual confirmá en S. S. l'esperança de veure resoltas ab un cumplert arreglo las discordancias religiosas en lo realme de Prussia. Manifesta 'l Pontífice son agrahiment el Emperador per son bon desitx d'arribar á un acort y li diu com, desseguida de rebuda la carta imparial, feu redactar al Cardenal Secretari d'Estat una nota dirigida al

¹ En la publicada en lo número anterior, en l'última corran-
da, hont diu «un gross», ha de dir «en grossa».

senyor Schlözer de la que tindrà ja coneixement lo govern de S. M. En ella volia la Santa Sede que novament s'assegurés lo govern de la ferma voluntat pontificia de que permetés als Bisbes la proposta de persones pera cumplir los cárrechs parroquials vacants. Y pera acostarse als desitxs de S. M. havia fet conèixer la disposició en que estava de no esperar la cumplerta revisió de las lleys vigents pera provehir ab l'indicació dels Bisbes las dessusditas parroquias vacants. També havia demanat qu'ensemps se modificassen las disposicions que vinculan l'exercici del poder y del ministeri eclesiástichs, y l'instrucció y educació del clero, ja que tal modificació es indispensable per la vida y llibertat de l'Esglesia Catòlica.

Açò exigeix que 'ls Bisbes tingan la facultat d'instruir y formar, baix la llur vigilancia y conforme á las ensenyanças y al esperit de l'Esglesia, als sagrats ministres. Es, ademés, un element essencial de vida, una llibertat rahonada en l'exercici del poder y ministeri eclesiástichs pel bé de las ánimas.

Establert l'acort en aquets punts, será fácil, mitjancant la reciproca bona voluntat, d'entendres en las altres condicions necessarias pera lograr una pau real y de durada, segons lo comú desitx d'abdós Soberans.

*
**

Tals son las cartas pontificias. Entretant, y sens consentiment del Vaticá, ans, segons se diu, ab mólt disgust de la Cort Romana, los diaris de Berlin han publicat la Nota del Cardenal Secretari d'Estat, á que's refereix la darrera carta del Papa.

La publicació d'aqueix document diplomátich ha produhit gran sensació en Alemanya. Però lo que haurá caygut com una bomba será aquest parrafet que hi afegeix lo *Norddeutsche Allgemeine Zeitung*, órguen del canceller del Emperador :

«Lo govern, en vista de l'actitut hostil dels lliberals, no contarà ja més ab sa ajuda en la guerra contra la Curia Romana. De consegüent lo govern tindrà d'aquí en avant més condescendencia ab los desitxs de Sa Santetat.»

Preguem á Déu per que aqueixos projectes d'armonia y de pau religiosa en l'imperi alemany sian aviat un fet y una hermosa realitat.

NOTICIAS VARIAS.

A més de las deu mil pessetas que, segons diguérem en lo número anterior, feu distribuhir entre 'ls pobres de Roma, ab ocasió del V aniversari de sa exaltació lo Sant Pare, ha volgut mostrar son afecte envers los sacerdots pobres, fentlos repartir quatre mil pessetas, especialment entre 'ls que's consagran á la ensenyança dels noys pobres en las escoles gratuïtas.

—Diu una correspondencia de Rússia que la Casa Imperial ha encarregat ja á son argenter, las mitras, anells, pectorals y báculos, pera 'ls nous Bisbes que s'han de nomenar per las Diòcessis tant temps ha vacants de Polonia. Es de saber que segons las lleys eclesiásticas del imperi, pertany al Emperador provehir als Bisbes de las insignias de sa alta dignitat.

—Fa saber un telegrama de l'agencia *Havas-Reuter* que S. S., contestant á las felicitacions del Sacro Col·legi per l'aniversari de sa exaltació pontificia, ha manifestat que 'ls cinch anys trascorreguts no han estat exempts de dificultats, y que, tant á Roma com en las altres parts, existeixen enemichs implacables del Pontificat que combaten sos designis y desnaturalisan sas paraulas, però que, á pesar de tot, l'Esglesia continuarà, tant en Italia com en lo reste d'Europa, sa missió de pau.

—S'ha fixat pera la celebració del pròxim Consistori Pontifici la setmana anterior al diumenge de Rams.

—La Congregació de Ritos ha acordat traslladar la festa de Sant Joseph quan cayga, com succeeix enguany, en Setmana Santa.

Segons vehem en lo *Bollett Oficial Ecclesiástich* d'esta Diòcessis, lo Sr. Bisbe ha rebut, com á resposta á una felicitació que dirige á Sa Santetat ab motiu del V aniversari de sa elecció en son nom y en lo del Clero y fiels de la Diòcessis, lo següent telegrama :

«El-lm Sr. Bisbe de Vich :

»Lo Sant Pare accepta ab paternal amor lo coral homenatge d'amor filial del Bisbe, Clero y poble de la Diòcessis de Vich y dona á tots, mólt de cor, sa benedicció apostòlica.—L. Card. Jacobini.»

CONFERENCIAS QUARESMALES.

Tornant sobre las benaventuranças, códich fonamental de la perfecció cristiana, ja en l'anterior explicadas, l'Il·lm. Sr. Bisbe en sa última conferencia nos dongué un complement de totes ellas repetint las paraulas del Senyor en lo Evangeli d'aquell dia: *Benaventurats los que escoltan la paraula de Déu y la guardan en son cor.*

Que la degradació del mon modern es deguda á la poca força de la fe en nostres temps y la recança en lo cumpliment de las bonas obras y l'poch apreci de la gracia, es indiscutible. Per las tendencias envers lo mal que desde'l primer peccat té l'home, si ab auxilis espirituals no está sostingut per Déu, la fe decau, la gracia que per la fe's conserva disminueix y las obras bonas, son complement necessari, no's buscan ab aquella insistencia que's deuria, si'l cristià no s'alimenta sovint ab la paraula de Déu. Veheuse açí—deya nostre venerable Pastor,—una de las causas, tal volta la principal, de la descristianisació de nostra societat. Faltat l'home d'aqueix aliment divi, pert las forces per resistir tantat lluytas y cau de sa gracia anterior, atret al mal per aqueixa inclinació que envers ell acusan á la vegada los Concilis y Pares de l'Esglesia, los autors profans y l'experiencia. Lo mon se pert porque la divina paraula es *predicada y no escoltada, escoltada y no entesa*, per conveniencia ó malas disposicions del esperit, *entesa y no cumplerta* per qui per son medi hauria d'aixecarse del peccat y recobrar la gracia. Lo mateix que ja digué nostre Salvador en aquella parábola admirable: cau una part de la llevor sobre 'l camí y 'ls viatjers la trepitjan, altra sobre la soca y no pot grillar y 'ls aucells venen á menjarla, ¡quánt poca cau en terra fèrtil y ben preparada!

Mólt empenyo en assistir als sermons recomanava S. Il·lma. recordant l'estret compte que tindrem que donar de la divina paraula *predicada y no escoltada, escoltada y no entesa, entesa y no cumplerta*, més que més en una comarca com aquesta en que l'aliment divi's prodiga ab verdadera abundancia. Y ¡ay dels que sian culpables de tals faltas, y encara més, deya'l Prelat, dels que, escoltant la divina paraula, fan burla d'ella y critican al ministre del Senyor que recorda las ensenyanças del Divi Mestre! ¡Ay dels que trepitjan la divina paraula!

Dietari del Principat.

Al temps bonancible è impropri de l'estació de que hem disfrutat durant molts dias, succeeix avuy un temps de mars ben poch agradable. Temem que las plantas s'haurán avançat massa aquets dias y sufriran ab tant brusca variació.

—Segons diu *La Renaixensa*, s'ha iniciat, sens dubte ab l'ocasió d'estar en Barcelona lo poeta Pepratx, del Rosselló, lo pensament de celebrar, en un punt de la ralla que separa á Catalunya de França, una reunió d'escriptors y altres personas entusiastas per l'actual renaixensa literaria d'ensá y enllá del Pirineu, á fi d'estrènyer la germanor qu'existeix

entre'ls dos pobles que, á pesar de llur separació política, tenen la mateixa sanch, un mateix caràcter, iguals costums y tradicions y parlan una sola llengua.

Lo citat Sr. Pepratx ha vingut á Barcelona pera ensenyar á Mossen Verdaguer la traducció que ha fet en vers francès de *L'Atlántida*.

—Segons diuen los diaris de Mallorca, se tracta d'alçar una estatua de Ramon Lull en lo pati del Institut Balear de la capital de l'illa.

—S'ha il·luminat ab llantias elèctriques l'estació de Barcelona en los ferro-carrils de França. L'efecte es excel·lent y acredita molt á la Societat Espanyola d'Electricitat que ha fet l'instal·lació. S'ha tractat ab la mateixa Societat l'establiment de Pil·luminació elèctrica en los carrers de Sevilla.

—Demà tindrà lloch en l'iglesia de Sant Agustí, de Barcelona, una solemne festa costejada per nostre colega *El Correo Catalán*, en celebració del V aniversari de la coronació del Papa Lleó XIII. Hi assistirà l'Excm. è Il·lm. Sr. Bisbe al qual telegraficament s'ha enviat de Roma autorisació per donar la Benedicció papal.

—En una conferència que donà'l Sr. D. Eduart Tàmaro en l'Associació Catalanista d'Excursions Científicas, se planqué de que'ls pintors catalans acostumen á buscar pera assumptes de llurs quadros tantas futesas è insignificancias com se veuen avuy en las exposicions artísticas, deixant en cumplert oblit la pintura històrica, pera inspirar la qual tants gloriosos fets registren los anys de Catalunya. Lo Sr. Tàmaro té rahó que li sobra, y aixís ho reconeix tota la premsa. Nosaltres, que més d'una vegada nos hem queixat d'aqueixa decadencia de la pintura, no podem deixar d'afegir nostre aplaudiment al dels nostres companys.

—Lo Sr. Campderá, enginyer y concessionari del ferro-carril transversal de Catalunya, ha firmat ab lo director d'una companyia inglesa la tracte de provisió del material pera la dita via, haventse aquest obligat á interessar en la construcció de la mateixa per una quantitat creixent.

—De *L'Art del Pagès*:

«*Pedregadas en primavera*. En la última primavera los agricultors de Berronahia (Alger) han fet un experiment que mereix ser conegut per tots los viticultors.

Una espantosa pedregada ocorreguda lo 17 de Maig del any darrer destruí, entre altres cullitas, lo cep de la castigada població. Alguns agricultors, en lloch de desconsolar-se tingueren la ditxosa idea de podar de nou los destroncats ceps de manera que quedassen desmembrats del modern sarment, fet mal bé per la pedra, y ben aviat una nova y vigorosa vegetació s'ofert als ulls dels pagesos, apareixent nous rams que arribaren á madurar en 15 de Setembre, mentres que'ls ceps que no havian sigut podats altra vegada vegetavan miserablement sens donar cap fruyt. Los viticultors podrán donchs recordar aquest experiment en ocasió oportuna y renovar-lo si sas vinyas tenen la desgracia de sufrir una pedregada durant la primavera.»

ESCANDALL DEL MERCAT DE VICH.

(Dia 3 de Mars de 1883.)

Quartera. Hectòlitre.		Quartera. Hectòlitre.	
Ptas. cs.	Ptas. cs.	Ptas. cs.	Ptas. cs.
Xexa.	19' » . . . 26'73.	Blatdemo ro. . .	13'50 . . . 18'9
Forment. . . .	17'50 . . . 20'62.	Mill.	13' » . . . 18'29
Mestall.	14'50 . . . 20'39.	Fajol.	10' » . . . 14'05
Ségol.	13' » . . . 18'29.	Fabas.	14'50 . . . 20'39
Ordi.	9'50 . . . 13'35.	Liegum.	19'50 . . . 27'44
Cibada.	8'50 . . . 11'94.	Fasols.	21' » . . . 29'54
Espeita.	6' » . . . 8'44.	Ciurons.	21' » . . . 29'54

Correu General.

EXTRANGER.

Decididament en l'Unió Britànica s'hi ha ficat la bruixa. No sabem al cap y á la fi l'idea del fenians, al organisar y donar terribles manifestacions de llurs societats d'assessins, quin realment serà: si l'idea purament local de fer conèixer á la tirania inglesa la desesperació de l'Irlanda ó la de contribuir á l'obra nefanda del nihilisme universal. No sabem realment quin de las dúas guiará la má criminal d'aqueixa gent, però lo cert es que ha lograt moure en la reposada Inglaterra tal anarquia de parers que nosaltres, hòmens del continent y del mitxdia, impresionables per consegüent, nos hi quedam ab la boca oberta.

Las mesuradas prácticas británicas se reconeixen per la propia gent de Lóndres insuficients y no gayre á propòsit pera sofocar un'agitació tant tremenda com la d'Irlanda. Creurá lo lector que's tracta de simples reglaments ó crdenanças particulars, y no es aixís. Lo *Times*, lo mateix *Times* es prou arriscat pera fer saber *urbi et orbi* «que la Constitució inglesa es lo gran obstacle y entrebanch pera millorar la situació d'Irlanda.» Verament hi há aquí causa suficient pera ferse creus y admirarse.

Sens dubte que á començar de provar quin gust té aquest ayre del continent haurá vingut En Gladstone á Cannes, puix tractan d'enmatllevarnos los procediments, las formas. ¿Còm hem de rebre nosaltres aqueixas novas sinó ab una superba rialla de triomf? Donchs es clar: la Gran Bretanya se surt de sa rutina, de son proverbial egoisme. Aquí cal exclamar: ¡ja no hi há pas de Calais! Ja té vençuts l'empresa del ferro-carril submari d'enllac internacional los escrúpols militars, algun tant puerils, dels súbdits de la reyna Victoria. Una invasió's temian, è hi vá á ésser, però molt més radical de lo que ells se pensavan.

Ara retiren llurs tropas d'Egipte. Y encara no han acabat de retirar-se que ja's torna á manifestar l'*arabisme*. Es molt natural. Dominar lo focli móltas vegadas es cosa fácil; apagarlo ja no es cosa de tant bon fer. Y la gent vehina de las Piràmides es una gent lligada que vol rompre las lligadures, encara que sia ab los punyals dels beduins. Que las cordas esclavadoras porten la marca de fábrica inglesa ó'l segell del sultá de Stambul, lo resultat es igual: la vergonya. No es fácil que'l desterro d'Arabi sia un'altra illa d'Elba, puix en la darrera guerra'l general egipci sòls dongué mostra d'ésser un gran papanatas; mes hi há coses que no's reduheixen en un home, y móltas pór nos fa que sia aixís lo de la terra dels Tolomeus per desdita dels cristians qu'en ella viuen.

Però en cambi lo govern del Humbert y Trípoli s'han entès d'allò més bé, y tal vegada estaria tranquil lo fill de Víctor Manel—dat cas de que sia possible la tranquil·litat en la usurpació—si'ls italianíssims no l'haguesen pegada ab aqueix furor d'atícar al Austria. L'Austria es una cosa tota diferent de Trípoli. Y no es probable que l'Austria dormia en la palla mentres sente reventar los *petardos* á las portas de son palau de Roma. Á l'Austria no li farán pór segurament las bravatas dels perdularis italians, ni sos barcos de guerra, ni la mar d'or ab que'l ministre d'Hisenda vá á inundar tota la península. No es probable que res d'açò li fassa pór á Francisco Joseph, y aixís ho reconeix lo govern del Quirinal, una mica més sensat que la turba-multa de la *Italia irredenta*, quan fa mans y mànegas per aparèixer innocent devant de poder de Viena.

Nosaltres, ara per ara, som de parer que'l govern austriach mira més cap á Italia que cap á Russia. Russia ha de fer la festa. Alexandre III morirà tal vegada com son pare per la pólvora ó la dinamita dels nihilistas, però no vol morir sens haver estat coronat. Aqueixa coronació's veurà'l mes de maig vinent, si á Déu li plau y, per trist que sia haver de reconèixer aquest altre poder, si'ls nihilistas no logran ab sas amenaces aplaçar una vegada més la cerimonia. Una guardia imperial de 30,000 hòmens guardará aquell dia la persona del Czar, però ¿qui li assegura al Czar y demés interessats que no hi haurá aquell dia preparats sota la ciutat de Moscou un quants mils quintars de dinamita ab que oferir al mon un espectacle cent voltes més terrible que'l de 1812?

No'ns podem estar de girar los ulls á França. Ella pot ésser avuy, com tantas altres vegades, ó bé la guspira que inicié una voladura universal ó bé'l porta-estandart d'una nova època de pau y restauració. ¿Á què s'inclinan los successos actuals? Á lo primer, avans que á lo segon.

Quan no fent cas del senat de personas més respectable en l'actual ordre de coses, un govern s'atreveix á obrar arbitrariament insultant la honradesa y'l pundonor militars d'oficials distingidíssims que no tenen més pecat que'l de dur sanch real en las venas; quan per aquí fereix en general la dignitat del exèrcit; quan se veu que un poble febriscitant y boig no solament aplaudeix aqueixas midas despòticas, sinó que's queixa per poch, y aboga en los comicis pera elegir per son representant al assessi, al regicida; quan se veu tot açò barrejat ab nous actes d'impietat y de tirania contra las creences y practicas honradas... un no s'espanta ja, que prou espahordit se troba, sinó que pregunta: ¿hont es la gent sencera de la França? ¿què fan aquets prínceps befats, insultats, terriblement menyspreats? ¡Ah, què fan! Anar á esvahir la tribulació ab passeigs pel extranger; no salvar ab un colp d'energia y de valor los destins de sa pobre patria. Y ¿què se'n trau de clavar sobre l'arbre de la llibertat la bandera blanca, si se amaga la má porugament?

La situació de la França es en aquets moments tant fosca que un desesperaria de sa salvació, si en Déu no hagués de posarse tota la confiança.

Bibliografia.

LA PAPALLONA,

novela de NARCÍS OLLER; Barcelona, Biblioteca del Renacimiento, 1882.

Sr. Director de LA VEU DEL MONTSERRAT.

Jo no sé, respectable senyor meu, si l'autor ó'ls editors de la novela *La Papallona* han tingut la galanteria d'enviarli aquest llibre; si no ho han fet crech jo que han obrat molt malament, puix un periòdich de l'importancia del V. en lo camp de la literatura catalana deu estar al corrent de todas las novetats qu'en lo mateix hi haja, y per açò es necessari que'ls autors y editors hi planten lo coll pera ferlos á vostés més fácil l'empresa. De todas maneres á mise m'ha ocorregut escriure quatre rallas sobre *La Papallona* y las hi envio per que'n fassa'l que vulga, publicantlas si á V. li sembla que intrínseca y extrínsecament fan pera la sua revista. De mal fetas ho son, açò ja ho reconech; mes vosté ja sab que d'un llech no hi há que esperarne cosas gayre millors.

La Papallona es una d'aquellas obras que's prestan á parlar del naturalisme, no perque sia ella una novela naturalista—que jo no sé si ho es—, sinó perque sembla que vol ésserho. En realitat jo no sé què es lo naturalisme de que avuy se fa tanta fressa, perque jo no ho he sabut veure explicat en lloch y no veig en las obras naturalistas, ó que's diuen naturalistas, cosas especials

que las distingescan de las demés. Com llech que só, jo en las novelas que llegesch, sòls sé fer dúas divisions: novelas agradables y desagradables. Y, á pesar de saberme grèu, he tingut de posar *La Papallona* entre aquestas ultimas.

He sentit explicar algunas descripcions que fa En Zola, gran capistost del naturalisme, en las sias obras, y al llegir *La Papallona* hemirat y comparat y he trobat, efectivament, alguna cosa que s'hi assembla; com, per exemple, una pintura d'aquell infant que intervé en l'acció y alguna descripció d'escenas que, si nos las trobam pel carrer, giram los ulls per no veurelas. Açò y algun altre episodi de la novela que ja no sòls perjudica á lo que'n direm secament policia literaria, sinó que mereix la censura d'altras cosas superiors, fan que jo pose lo llibre del Oller, sens dubtes ni vacilacions, en l'aplech de novelas desagradables.

Desdixadament *La Papallona* no té res que seduquesca; fins la forma es seca, aspra y gens bonica: en l'estil no's reconeix al Oller, á qui tothom, ab molta justicia, té per escriptor de nota. Si l'Oller s'hagués deixat dur de sa propia naturalesa literaria y no hagués escrit *La Papallona* ab lo fi deliberat d'introduhir una escola, son llibre hauria sortit molt millor.

La tendencia á escriure aqueixa lley de novelas, á més d'esser tonta, es contraria á la naturalesa mateixa d'aqueix genre literari. La novela es una composició poética escrita en prosa: una novela sens poesia no es tal, es un inventari de fets y res més. Todas las causas judiciales son aixis novelas. En molts quadros de paysatge lo cel es perfectament inútil, y, no obstant, un paysatge sense cel á ningú farà cap gracia.

No volem dir que *La Papallona* sia presisament açò, mes no li faltaria gayre. Jo no se què s'anyora en ella que no's troba bonica, que's fa pesada, que cau de las mans. Té quelcom dels novelons francesos que no's llegeixen may per trobarhi'l literari guarniment, sinó per satisfer una natural curiositat de tothom en un gran encadenament de fets y més fets y en sas conseqüencias. Y com, ademés, l'assumpto de *La Papallona* es molt senzill y poch donat á episodis, veheuse açi que fins pert l'interès de la trama. Just es confessar, no obstant, qu'en la part dramática té'l llibre de que parlam algun capitol magnífich y digne d'un novelador de primer ordre.

Mes l'Oller s'ha proposat alguna cosa al escriure aqueix llibre. No es solament una novela de recreació, sinó que preté donar alguna ensenyança, mostrar algun punt flach de la societat. La flaqueja, lo vici queda ben á las claras demostrat: ¿lo corregeix lo novelista? Tracta de corretegirlo; á última hora obliga al pecador á esmenar sa culpa. Mes per açò l'Oller ha tingut de fer un miracle. Cosa més disbaratada que aquell encontre del seductor y la victima jo no l'havia vist may en literatura seria. Algú'ns ha dit que'l fet era històrich. Històrich sòls ho es en part, está molt lluny d'oferir lo succés que's compta todas las circunstancias que concorren al cas de *La Papallona*.

Y áduch que fos tal com lo compta l'Oller y suposantho tot fill de l'imaginació sua, la cosa resultaria molt ben pensada y artística, però may seria admissible en bona literatura. Res més ridicol que valerse pera una novela realista de lo excepcional y nó de lo ordinari. Jo no só dels que's satisfan quan al trobarne ab un fet qu'está fora de la vida ordinaria, se'n diu que'l fet es verdader. No, senyor; no ha d'ésser lo verdader, sinó lo verossímil la base de la novela y del drama. Cabalment aquesta ha d'esser la principal condició de l'escola realista; que'ls fets, que'ls assumptos se troben á cada pas, que'ls tinguem sempre á la vista. Reconeixem que'l vici que vol combatre l'Oller se toca y's palpa en las grans poblacions, però, francament, lo medi de que en lo present cas s'ha valgut per castigarlo, nos fa esclafir la rialla.

Al Oller no li faltan condicions pera ésser un bon y profitós novelador, però ha de buscar pera sos llibres un color y brill que'ls fassan més simpátichs, brill y color que trobará en abundancia en alguns escriptors castellans ab qui sembla que ha volgut compararlo un crítich de sa derrera obra.

Y aquí punt final. Crech, senyor Director, que aquest humil servidor de V. ha dit ja prou y gayre bé massa per ésser

UN LLECH.

VICH.—Imprempta de Anglada.—1883.